

Есеј

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ СТВОРИТИ ИДЕАЛНУ ДРЖАВУ ДАНАС?

Дуња Бабић¹

ЈУ Економска школа Бања Лука
dunjababic003@gmail.com

У човјековој природи је да тражи савршенство, а да ни сам није свјестан шта је то. Од кад је свијета и вијека човјек мијења и унапређује своје окружење. Степен развоја који је достигла цивилизација продукт је човјекове потребе за савршеним. Ипак, још нико није са сигурношћу одговорио на питање шта је идеална држава и да ли је она могућа. Анализом оног што већ знамо о држави, садашњим стањем у свијету, па и размишљањем о самом становништву које чини државу покушаћу одговорити на ово питање.

Тренутком настанка било какве људске творевине и њеном примјеном у стварном времену и простору тежи се проналаску најбољег, савршеног облика исте. Тако и држава од свог настанка пролази кроз различите фазе и облике постојања, од првих полиса, преко насљедних монархија, до демократских република. Она је одраз постојећег типа друштва, а да је друштво промјењљиво, а самим тим и држава, видјећемо посматрајући развој мисли о држави кроз историју. Још у Старој Грчкој Платон говори о савршеној држави, критикујући демократију, а већ Аристотел на облик државног уређења гледа другачије од Платона и не сматра демократију најлошијим обликом вл-

давине. Током средњег вијека црква улази у све поре живота, што државу своди на божанску творевину и владара као представника Бога на земљи. Кроз нововјековну филозофију провлаче се различите мисли о држави, а све теже истом, утопији - мјесту које не постоји. Томас Мор у дјелу „Утопија“ излаже своје погледе о најбољем уређењу државе, што за њега подразумева укидање приватне својине да би се постигла једнакост свих. Макијавели истиче значај политике за функционисање државе и раздваја политику од етике. Италијански филозоф Томазо Кампанела такође се бави идеалном државом, у дјелу „Град Сунца“ говори о држави која није ни република, ни монархија, али има неку врсту хијерархијске структуре. Као и код Платона за владара се бира најмудрији филозоф, а свим заједничким добрима управља државна власт. Шарл Монтескије истиче важност подјеле власти на законодавну, судску и извршну, а најбољим обликом владавине сматра уставну монархију. У савременим условима имамо различите типове држава, дијеле се према организацији врховне власти (монархија и република), према односу локалних и централних органа власти (федеративне и унитарне) и према

¹ Удружење за промовисање културе и мишљења Софиа сваке године организује такмичење у писању аргументативних есеја из филозофије, на којем могу учествовати средњошколци и студенти Босне и Херцеговине. Такмичење се одвија путем Конкурса за најбољи филозофски есеј, а на конкурс за 2021. годину друга је била Дуња Бабић, ученица IV3 разреда ЈУ Економске школе Бања Лука, која је освојила награду: таблет ПЦ.

политичком носиоцу суверене власти (демократске, олигархијске и аутократске). Из свега наведеног произилази да држава није константна, да се све модификације државе дешавају у настојању човјека да створи идеалну државу и да је питање идеалне државе старо колико и држава.

Свака индивидуа има своју перцепцију савршеног, па се поставља питање која држава је идеална и ко одређује шта је идеално? Ако је држава настала друштвеним уговором, а друштвени уговор ради остварења правде, мира и релативне слободе појединца у држави, да ли је у том случају идеална држава држава једнаких, слободних људи или она мора испуњавати још неке критеријуме који се јављају развојем друштва? Неки фактори за стварање идеалне државе, а који се помињу кроз историју државе су константни (мир, правда, слобода), али са сваком новом генерацијом јавља се и нови захтјев који би идеална држава требала да испуни. Питање је да ли би држава створена данас, била идеална и за 40-50 година.

Данас када је на сцени глобализација готово сваке сфере живота, тешко је и помислити на стварање једне државе која је савршена, јер да би држава постојала мора бити призната од великих свјетских сила. Ако сагледамо стање у свијету схватићемо да суверена држава не постоји, а зашто је то тако? Чак ни за САД не можемо рећи да је суверена држава, она је фактор који утиче на друге, слабије развијене земље и чини те земље десувереним, али је и сама под утицајем моћних појединаца. Свакодневно смо свјedoци да економија, право и политика иду руку под руку. Да би држава била суверена она мора бити економски јака и стабилна, а данас у свијету имамо појединце, држављане, који су економски снажнији од државе. То доводи до рушења институција и сваке независности државне власти.

Идеална држава данас морала би да се позабави питањима владавине права и демократије (ако претпоставимо да је то најбољи облик владавине), економске и сваке друге независности од глобалних институција моћи, развојем науке и технологије, уређењем образовног система, еколошком одрживости, а кључно питање је одржа-

вање мира са свјетским силама. Сви ови фактори утичу на стање у држави и могу се подијелити на оне усмјерене ван државе и оне који се односе на унутрашње стање у држави. Створити идеалну државу данас значи одговорити на ова питања.

Владавина права и демократије као битан фактор идеалне државе мора бити испуњен. Услови за постојање демократског друштва су: загарантована једнакост и слободе грађана, постојање политичког плурализма и слободних медија, политичка култура и довољно знање грађана за учествовање у изборним процесима. Данас у већини европских земаља испуњени су сви услови за постојање демократије, што значи да је по овом критеријуму могуће стварање идеалне државе. Други критериј за стварање идеалне државе је економска независност. Да би држава била економски независна мора јачати своју привреду, смањујући увоз, спријечавајући монопол на тржишту, подстичући производњу производа високог степена обраде... Овим инструментима користе се развијене земље у свијету. Према условима који владају у свијету национална економска независност је тешко остварива, с обзиром на глобализацију економије и стварање институција као што су ММФ и Свјетска банка.

Мир је основа на којој идеална држава мора да почива, она не смије бити продукт ратова и сукоба. Очувати мир најтежа је обавеза сваке државе, коју ни једна држава до сада није испунила. Кроз читаву историју цивилизације није постојало вријеме да негде у свијету није било рата, то је „нечиста крв“ као у дјелу Борислава Станковића која се преноси са генерације на генерацију. Зашто људи ратују? Када поставимо ово питање видимо сав бесмисао рата, који се ипак дешава, на нашу несрећу. Чак ни данас када је човјечанство одрасло, у смислу образовања и културе, мир је тешко одржив, јер је држава настала на сукобима и покушајем да се сукоби зауставе.

Идеална држава мора одговорити и на питања којима се бави савремено човјечанство. Еколошка одрживост је највећи проблем са којим се суочава модерно друштво. Већ сада да би држава учествовала у глобалним процесима мора развити свијест

о важности екологије. Заштита природе и прелазак са необновљивих на обновљиве изворе енергије постаје императив. Климатске промјене довести нас у ситуацију да неће бити довољно хране што ће узроковати хуманитарну кризу. Идеална држава не смије доћи у ту ситуацију, зато треба да обезбједи енергију из обновљивих извора (воде, вјетра, сунца), спречи незакониту сјечу шума, ограничи „прљаву“ индустрију, пређе са класичних аутомобила на електричне. Управо еколошка одрживост зависи од развоја науке и технологије у држави. Једна савремена, функционална држава мора велику количину средстава усмјеравати у науку и технологију, јер оне индиректно утичу на све остале факторе у држави, економију, спољну политику... Технологија је основа 21. вијека која је омогућила да човјек има више времена за науку и усавршавање, замјењајући рад човјека машинама. Употреба нових технологија мијења навике у свакодневном животу. Проблем који се јавља у вези са технологијом је злоупотреба, биоинжињеринг, квантна технологија, ДНК истраживања, манипулација становништвом... Опасност за државу представљају научници који могу довести до дехуманизације човјечанства, а не сама наука и технологија. Нераздвојиво од науке и технологије је уређење образовног система, које је вијековима уназад било битан фактор идеалне државе.

Образовни систем мора да прати трендове и развој свих сфера живота, примјер је јављање нових занимања и потискивање традиционалних која су изгубила сврху. Само држава у којој становништво има висок степен образовања и у којој свако ради свој посао, не мијешајући се у послове других људи може да победи у трци за идеалну државу.

Из свега наведеног закључујем да је у теорији могуће створити идеалну државу, ако се сви фактори и критеријуми задовоље. Али у пракси је то јако дуг и сложен процес који се вјероватно никада неће остварити. И да се тај процес једном заврши и створи идеална држава питање је колико би иста трајала и колико би прошло времена до првих реформи, јер држава мора да одговара на захтјеве друштва, у супротном она неће бити прихваћена, а самим тим неће ни постојати. Данас када је на сцени пренос надлежности са државе на глобалне институције, за очекивати је стварање јединствене државе која ће можда бити идеална, с обзиром на повезивање људи са различитих страна свијета путем интернета. С друге стране, ако је становништво задовољно у својој држави, иако она можда не испуњава све њихове захтјеве, за такву државу можемо рећи да је најближа идеалној држави.